

**Мавзу: САНОАТ, ТРАНСПОРТ, АЛОҚА,
МУДОФАА ВА БОШКА МАҚСАДЛАРИГА
МЎЛЖАЛЛАНГАН ЕРЛАРНИНГ ҲУҚУҚИЙ
ҲОЛАТИ**

Р Е Ж А:

1. Саноат ва транспорт, алоқа, мудофаа ва бошқа мақсадларига мўлжалланган ерлар туғрисида тушунча ва уларнинг классификацияси.

2. Саноат ва транспорт, алоқа, мудофаа ва бошқа мақсадларига мўлжалланган ерларнинг ҳуқуқий ҳолатининг умумий хусусиятлари

3. Саноат ерларининг ҳуқуқий ҳолати.

4. Транспорт ерларининг ҳуқуқий ҳолати.

5. Алоқа ва мудофа мақсадларига мўлжалланган ерларнинг ҳуқуқий ҳолати.

Саноат ерлари саноат корхоналарининг эгалигида бўлиб, тегишли вазирлик ва давлат қўмиталари томонидан бошқарилади. Саноат корхоналари шу тоифа ерлардан фойдаланиш ҳуқуқининг бирламчи субъектлари бўлиб ҳисобланадилар. Саноат корхоналарининг ўз вазифаларини амалга ошириш учун берилган ерлари саноат ерлари объектини ташқил этади. Саноат ерлари қоидага кўра қишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ерлардан берилади. Агар бунинг имконияти бўлмаса қишлоқ хўжалигига мўлжалланган сифати ёмон ерлардан ажратиб берилади. Саноат корхоналарини жойлаштириш ҳамда фаолиятини юритиш учун хизмат қиладиган ер майдонларининг миқдори ер қонунчилигида белгиланмаган. Унинг миқдори саноат корхонасини қуриш лойиҳасида тасдиқланган режага биноан аниқланади.

Саноат корхоналарига берилган ер участкалари саноат иншоотларини жойлаштириш ишлаб чиқаришни ташқил этиш талаблари асосида фойдаланилади. Бундай ерлардан қишлоқ хўжалик мақсадларида фойдаланишга йўл қўйилмайди. Саноат корхоналари саноат мақсадларига мўлжалланган ерлардан фойдаланишда ер қонунчилиги нормаларига қатъий риоя этишлари шарт бўлади. Ўзбекистон Республикаси Ер кодексининг 70-моддасида кўрсатилишича, саноат корхоналари ўзлари фойдаланмаётган ерларни туман ва шаҳар ҳокимларининг қарорига биноан юридик ва жисмоний шахсларга вақтинча фойдаланишга беришлари мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Ер кодексида кўрсатилишича, транспорт мақсадларига мўлжалланган ерлар жумласига темир йўл, ички сув транспорти, автомобиль, хаво ва трубопровод транспорти корхоналари, муассасалари ва ташқилотларига транспорт иншоотлари, қурилмалари ва бошқа объектларидан фойдаланиш, сақлаш, қуриш, реконструкция қилиш, таъмирлаш, такомиллаштириш ва ривожлантириш соҳасида улар зиммасига юклатилган вазифаларни амалга ошириш учун доимий фойдаланишга берилган ерлар киради.

Транспорт ерларининг асосий қисмини транспортнинг нормал фаолиятини таъминлаш зарурияти учун ажратилган ер участкалари ташқил этади. Бундан ташқари, транспорт ерларнинг таркибига транспорт ерларининг ўзи, юк ташиш, пассажирлар ташиш ва бошқа хизмат учун ажратилган ерлар киради. Транспорт учун ажратилган ерлардан фойдаланиш ҳуқуқининг субъектлари бўлиб, транспорт воситалари ва эксплуатация қилувчи алоқа йўлларига эга бўлган тегишли ташқилотлар ҳисобланади. Темир йўл транспортида бундай ташқилотлар темир йўл бўлимлари: ҳаво транспортида - аэропортлар; денгиз транспортида - денгиз портлари, кемалар ясовчи ва ремонт қилувчи заводлар; трубопровод транспортида - магистраль трубопроводлардан фойдаланиш бошқармалари; ички сув транспортида - дарё портлари; автомобиль транспортида - йўл эксплуатация участкалари ҳисобланади.

Темир йўл транспортида темир йўл излари ўрнатилган ерлардан бошқа унинг томонларида муҳофаза қилувчи пояслар ҳам қолдирилади. Темир йўл полосларига қуйидагилар киради: йўл бинолари, алоқа қурилмалари станциялари (бутун қурилмалари билан), ҳимояланиш ниҳоллари.

Автомобиль транспорти ерларига тегишли органларга берилган ва уларнинг назоратига топширилган полослар ва шу ерларга қўшиладиган участкалар, автомобиль транспорти хизматига алоҳида аҳамиятга эга бўлган ерлар киради. Автомобиль транспорти ерларига тегишли органларига берилган ва уларнинг назоратига топширилган полослар ва шу ерларга қўшилган участкалар, автомобил транспорти хизматига алоҳида аҳамиятга эга бўлган ерлар киради. Автомобиль йўлларининг кенглиги йўл категориясига қараб белгиланади. Ўзбекистонда ўрнатилган қоидага биноан автомобиль йўлларининг категориясига қараб қуйидагича максимал йўл кенглиги белгиланган: I - категория - 39 метр; II - категория - 28 метр; III - категория - 22 метр; IV - категория - 19 метр; V - категория - 18 метр.

Трубопровод ерларига шу соха билан шуғулланувчи вазирлик назоратига берилган магистрал трубопроводлар (нефть магистраллари, трубопровод магистраллари) ва шу сохага алоқадор бўлган ер участкалари киради. Магистраль трубопровод трассалари қуриш ва эксплуатация қилиш учун белгиланган кенгликка ер участкалари ва полослар берилади. Унинг кенглик хажми трасса характериға қараб ёки қурилиш ёки эксплуатация қилиш давриға қараб белгиланади. Магистрал трубопровод трассалари учун қўшимча ер участкалари уларнинг доимий мухофазасини таъминлаш учун берилади.

Ер қонунчилиги нормаларига биноан денгиз транспорти ерларини денгиз транспорти хизмати эхтиеллари учун шу сохани идора этувчи орган ихтиёриға берилган ҳудудлар: денгиз портлари, маяклар ва бошқа махсус қурилмалар ташқил этади. Дарё транспорти ерларига дарё транспорти сохасини идора этувчи органлар томонидан бошқариладиган дарё транспорти эхтиелларига хизмат қиладиган дарё портлари, пристанлар ва бошқа қурилмалар киради.

Хаво транспорти ерларига хаво йўллари органлари назоратига берилган, хаво транспорти эхтиежлари учун хизмат қиладиган махсус қурилмалар билан банд бўлган ер участкалари, аэропорт ва аэродром ҳудудлари киради. Хаво кодексида кўрсатилишича махсус қурилган, яъни самолёт учиши ва кўниши, тўхтаб туриши ва хаво кемалари хизмати учун ажратилган ер участкалари аэродром ҳисобланади. Аэропорт ҳудудига эса аввало аэродром, шунингдек вокзал, хар хил бинолар қуриш учун зарур бўлган ер участкалари киради. Бундан ташқари, аэромаяклар, вишкалар ва махсус бошқа қурилмалар билан банд бўлган ерлар ҳам аэропорт ва аэродром ҳудудига жойлаштирилиб, улар ҳам транспорт ерлари ҳисобланади.